

גליון 331
שנה ח' תשע"טסיפורי
צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למסמכת קלייטן על האישיור לשריתמש בתמונה

סיפורי חז"ל

כנראה שמעיין זה נובע מגן עדן באחד ממסעותיו של אלכסנדר מוקדון הוא הגיע ליד מעיין ממנו הריח ריח מיוחד במינו. "כנראה שמעיין זה נובע מגן עדן" קרא אלכסנדר ומיהר ללכת לאורכו של המעיין עד שהגיע לפתחו של גן עדן, הרים אלכסנדר בקולו וקרא: "פתחו לי, פתחו לי" אך בת קול השיבה לו: "זה השער לה' צדיקים יבואו בו" - רק צדיקים יכולים להיכנס בפתח הגן עדן. לא ויתר אלכסנדר ואמר: "אני מלך ואדם חשוב, אנא תנו לי דבר-מה". ומגן העדן יצאה גולגולת אדם. לקח אלכסנדר את הגולגולת ושם אותה על כף המאזניים. על הכף השניה הוא הניח כסף וזהב, ועדיין הגולגולת הייתה כבדה מהם. שאל את החכמים: "מהי גולגולת זו?" השיבו לו: "זו גולגולת של אדם, שתמיד מתאוה עוד ועוד ולעולם לא באה על סיפוקה", אמר להם אלכסנדר: "זאת מנין לכם?" לקחו החכמים את הגולגולת וכיסו אותה במעט עפר ומיד הכריעו הכסף והזהב את הגולגולת. שכן ביום הפטירה, כאשר קוברים את האדם, שוב אין הוא מוסיף להתאוות לתענוגות העולם הזה. (על פי מסכת תמיד ל"ב)

פרשת השבוע

ויתן לו מכתב המלצה לעשירי היהודים בוילנא, שיעזרו לו במצוה זו של הכנסת כלה. נענה לו הרב ונתן לו את המלצתו. לאחר שבועות אחדים מצאו את אותו אדם מוטל שיכור ברחוב ומכתב ההמלצה של רבי אברהם אבלי מתגולל על ידו. לקחו את המכתב והביאו אותו אל הרב ואמרו לו יראה רבנו על מי הוא ממליץ לטובה, ולמי הוא נותן מכתבים. ענה רבי אברהם ואמר, וכי מפני שוטה זה שקלקל, אשנה אני את מעשי ואת דרכי ולא ארחם על הבריות? לאחר שנתפכה אותו אדם משכרותו, בא שוב לרבי אברהם וסח לפניו את צערו כי אבד ממנו מכתב ההמלצה, והוא מבקש שיתן לו מכתב אחר. נענה רבי אברהם ואמר לו מתוך חיוך, אני חייב לך תודה, כי על ירך אני מבין את הפתגם השגור בפי ההמון, 'פלוני שיכור הוא כלוט'. ומעודי הייתי תמה מפני מה מדמים את השיכור דוקא ללוט, והלא אף נח שתה ונשתכר, כמו שנאמר בראשית ז' ישת מן היין וישכר, ולמה לא יאמרו שיכור כמו נח שהיה עוד קודם ללוט? אבל אתה הנחת את דעתי ותירצת את תמיהתי, נח שתה לאחר שכבר השיא את בניו ואת בנותיו, ועל כן אינו נקרא בשם שיכור, אבל אתה לוט שעדיין יש לך שתי בנות להשיאן, איך אתה מרשה לעצמך להשתכר? ולכן נקרא כל שיכור על שם לוט.

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית
השדה (ט' - ב')

פעם אחת נסע הרה"ק רבי אורי מסטרעליק זי"ע עם אחדים מתלמידיו דרך יער, ובאמצע הדרך עמדו הסוסים ולא חפצו ללכת הלאה. הלך הבעל עגלה לראות מה קרה, וראה דוב עומד וחפץ לדלג על הסוסים. התחיל הבעל עגלה לצעוק, אמר לו הרבי אל תתיירא, והלך מהעגלה עד סמוך לדוב, והגיביה מעט כובעו מעל מצחו, ומיד ברח הדוב. אמר רבינו הקדוש לתלמידים שהתפעלו, אל תחשבו שזהו מופת, כתוב 'ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית השדה', אם האדם אינו מקלקל צלם אלוקים שעליו, אין לו לירא משום חיה. וזהו שאמרו במשנה (אבות ג' - י) 'כל שרוח הבריות נוחה הימנו', 'בריות' רומזו לכל בעלי חיים, אם הם נוחים הימנו ואינם אויבים לו, סימן היא שגם רוח המקום נוחה הימנו.

וישת מן היין (ט' - כ"א)

מסופר על הגאון רבי אברהם אבלי זי"ע"א שכיהן כרב בעיר וילנא לאחר פטירת הגר"א זי"ע"א, שפעם בא אליו עובר אורח והתחיל לתנות לפניו את צרותיו, הוא עני ואביון ואין לו במה לפרנס את משפחתו, מלבד זה יש לו שתי בנות שכבר הגיעו לפרקן ואין לו במה להשיאן, הוא ביקש אפוא מאת רבי אברהם אבלי, שיעשה עמו חסד,

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 6:46 ת"א: 6:48 ר"ת: 7:24

פרשת נח

זמני כניסת השבת

ירושלים: 5:35 ת"א: 5:50

היהודי שעמד בנסיון

מוכסן יהודי היה באחד הכפרים, את פרנסתו מצא בכבוד, ואף זכה לחיבתו של הפריץ, אדון הכפר, רק דבר אחד היה חסר לו למוכסן: הוא ואשתו לא זכו לבנים, ועל כך היה צערם גדול.

באחד הימים בא אליו הפריץ ואמר לו: עומד אני לעקור למדינה אחרת, ועל כן עלי למכור את כל רכושי, ומכיון שמצאת חן בעיני ומכיר אני אותך כאדם ישר ונאמן, אהיה מוכן למכור לך את כל אדמתי ונכסי תמורת עשירית משווי האמיתי. אך זאת – אך ורק בתנאי אחד, עליך לשלם לי את כל הסכום במזומנים בתוך ימים ספורים. שמע המוכסן את ההצעה ולבו התרחב משמחה, הודמנות שכוו להתעשר בפתע פתאום בקלות רבה. אולם שמחתו לא היתה שלמה, הסכום שדרש הפריץ – אך כי היה זה רק עשירית מהערך האמיתי של הרכוש – לא היה בידו.

לאחר שעוב הפריץ את הבית, פנה המוכסן להתייעץ באשתו, ולאשה היתה עצה: הן יש לנו עצמנו בית, נמכור אותו, כן נמכור גם את כלי הכסף ותכשיטי הזהב שברשותנו, ואם יחסר לנו מעט כסף להשלמת הסכום הדרוש, ניקח הלוואה מקרובים ומידידים. הסכים בעלה, ומיד נחפו למכור את כל אשר לו, סוף סוף היה בידו הסכום הדרוש, שמח וטוב לב פנה לביתו של הפריץ, לבצע את העסקה.

עודנו צועד בדרך ולאזניו הגיעו קולות בכי ואנחה: "אוי ואבוי! אוי ואבוי" עצר המוכסן, מבקש לדעת מנין בוקעים הקולות, עד מהרה הבחין כי מאחד הבתים שבצד הדרך עולים קולות השבר. פנה לעבר הבית ונכנס פנימה, ומה רואות עיניו? על רצפת הבית מוטלת גופת נפטר – היה זה בעל הבית – ומסביבו עומדים אשתו ושבעת ילדיהם הקטנים וזועקים מרה, על שאביהם נפטר והניח אותם לאנחות בלי מזון ומחיה.

דמעות נקו בעיניו של המוכסן, מצבם העלוב של האלמנה ושבעת היתומים נגע ללבו, בלי להסס הגיש לאלמנה את סכום הכסף שבידו ואמר לה: "קחי את הכסף הזה וחיי בו את נפשך ונפשות ילדייך. הביטה האלמנה בצרור בכסף שבידה ולא האמינה למראה עיניה, היה זה סכום עתק, בטוחה היתה, שהיהודי הניצב לצידה מהתל בה, ועל כן סירבה לקחת את הכסף. רק משחזר האיש והבטיח, כי הוא נותן לה את הכסף במתנה גמורה, נאותה האשה לקבלו.

מעשהו של האיש עשתה רושם גדול בשמים: אדם מישראל מסר נפשו למען קיום מצוה! אדם מישראל ויתר על כל העושר הרב הצפוי לו, ונשאר חסר כל, וזאת כדי למען החיות נפשות אומללות! החליטו בבית דין של מעלה, כי אדם שכזה זכאי למתנה חשובה ביותר בעבור מעשהו הגדול והאצילי.

שמע זאת השטן ובא לפני בית דין של מעלה ואמר: "לכל הצדיקים בטרם ניתנה להם מתנה מן השמים, ניתן להם נסיון, לכן עלי לרדת ולנסות את האיש הזה, והיה אם יעמוד בנסיון – יזכה במתנה שהוחלט לתת לו". שמע זאת אליהו הנביא זכור לטוב ואמר: "אם אמנם יש הכרח בנסיון – ארד אני ואנסה את האיש, שכן עלול השטן להעמידו בנסיונות כבדים שבהם לא יוכל לעמוד, ועלול להיכשל חלילה". ואכן הסכימו בבית דין של מעלה, כי אליהו הנביא ירד ויעמיד את המוכסן בנסיון.

ומה עשה המוכסן, לאחר שנתן את כספו לאלמנה, והוא עצמו נותר חסר כל? בלבו גמלה החלטה לצאת ולנדוד בדרכים, מעיר לעיר ומעיירה לעיירה, "אולי יחוס עלי ה' יתברך, וישלח לי בדרך זו הצלחה" קיווה היהודי. הוא יצא לדרך, צעד וצעד, עד אשר עם ערוב היום התקרב לפאתי עיר כלשהי, כשירדה האפלה, נכנס לעיר, ולהיכן פונה יהודי בהגיעו לעיר זרה? כמובן, אל בית הכנסת, אך בטרם נכנס לבית הכנסת, גמר אומר בלבו, שלא יבקש מאיש לחם לאכול ומקום ללון בו, וזאת למרות שעיף ויגע היה מעמל הדרך, ובמשך היום כולו לא בא דבר מאכל לפיו.

כשהחלטתו נחושה, נכנס אל בית הכנסת, נטל ספר בידו, ישב בצד והחל ללמוד מתוכו, שקוע היה בלימודו, ולפתע ניגש אליו יהודי זקן, הרים את עיניו וראה, כי הזקן שלפניו אדם נכבד ונשוא פנים. "שלום עליך ר' יהודי", ברכו הזקן, "מנין אתה, ומה מעשיך בעירנו?" שאל היהודי הזקן. סיפר לו האורח מנין בא, והשנים החלו מגלגלים בשיחה, עוברים מענין לענין, תוך כדי דברים סיפר האורח על המאורע האחרון שארע לו בעיירתו.

נפעם הקשיב הזקן לסיפורו של היהודי האורח, וכשסיים הלה את דבריו, אמר לו: "יש לי הצעה בעבורך" הצעה? – פניו של האורח גילו התעניינות מרובה, והזקן המשיך: "ברוך ה', עשיר הנני ורכוש רב לי, הצעתי היא: אתן לך מכספי סכום כסף שממנו תוכל לפרנס את משפחתך כל ימי חיך, אבל בתמורה עליך למכור לי את זכות המצוה שעשית עם האלמנה והיתומים שבעיירתך. בטוח אני שאודות לכסף שאתן לך בוודאי תצליח, בעזרת ה', להתבסס, ואז תוכל לקיים עוד מצוות רבות כגון זו!"

משל ונמשל

המשיח אלמים

משל למנהל עסקים גדול שקם בבוקרו של יום ולתדהמתו, הוא מגלה כי הפך להיות אילם. הוא אינו מסוגל להוציא מפיו אפילו הגה קל. הוא חש כמי שעולמו חרב עליו, הוא אינו מסוגל לנהל את עסקיו ולדבר עם חבריו. ידידיו ובני משפחתו ניסו לעזור לו בכל דרך אפשרית. נדרו אל מרכזי הרפואה הגדולים, אל מומחים בעלי שם עולמי, אולם הם לא הצליחו להושיע ולו במעט. התיישב האיש בביתו וסירב לצאת אל העולם, לשוב לעסקיו ולנסות להסתדר בשפת הידיים. אט אט התרחקו ממנו מכריו וידידיו. כך ישב סגור בביתו, פניו נכאות ולבו שבור. החיוך שהיה נסוך על פניו דרך קבע, נמחה כליל ולא נותר ממנו זכר. לאחר חודשים של שברון לב עמוק, שבהם איש אינו מבקר בביתו ואין דורש בשלומו, נשמעה דפיקה על הדלת. בפתח עמד אחד מחבריו הותיקים, שהגיע לבשר לו, כי זה עתה שמע שלעיר הגיע רופא מומחה, ואולי דרכו תצמח הישועה. האיש שכבר שבע מרופאים ותרופות סירב לשמוע. ורק לאחר שכנועים והפצרות נאות לנסות את מזלו שוב. הגיע האיש אל הרופא מלווה בידידו שהיה לו לפה, והסביר לרופא את שארע לו. הרופא העמיק לבדוק את הגרון ואת קנה הנשימה, וגילה כי מדובר בחיידק נדיר שהתיישב על קנה הנשימה. "אתן לך כדורים. הקפד נא לטול שני כדורים בבוקר ושניים בערב. בעוד שבועיים ניפגש שוב". אסיר תודה על התקווה שנטע בו הרופא, ביקש האיש לשלם, אך הרופא מיאן לקבל מידידו כסף באומרו: "אם רק תשוב ותבשר לי כי שב אליך כח הדיבור, יהיה זה בעבורי התשלום הגדול ביותר". שב האיש לביתו, נטל את הכדורים כדברי הרופא, והנה, ראה זה פלא, כעבור ימים מספר שב קולו כאחד האדם. תחילה דיבר בלחש, אך אט אט גבר הקול, עד ששב להיות כבתחילה. שמחתו לא ידעה גבולות, ובהודיה לבורא עולם על כל הטוב שגמלו אסף את ידידיו ואת בני משפחתו, ויחד עמם ביקש להודות ולהלל על הנס שראה. התאספו הידידים שמחים יחד עמו, ותוך כדי המסיבה ביקשו לשמוע בפרוטרוט את כל פרטי התרחשות הנס. נענה האיש לבקשתם והחל מתאר את כל התהליך הארוך – ההלם הראשוני, ההתרוצצויות והנדודים מרופא לרופא, תקופת האכזבה הקשה והמרירות. תוך כדי כך החל לתאר את הרופא שהעלה ארוכה למחלתו. הוא תיאר בלעג את דמותו המגוחכת, את עיניו הקטנות המתרוצצות בחוריהן, את רגליו הארוכות ואת אפו העקום. המשיך ותיאר את אופן דיבורו המצחיק והמגומגם. כל זאת לקול צחוקם של הנאספים שנהנו לשמוע את ידידם, שכשרון דיבורו שב אליו משעשע את הנוכחים בתיאוריו העסיסיים. העומד מן הצד ועיניו פקוחות, משתומם על המראה ותמה. כלום אין זה כפיות טובה וחסר לב ללגלג על איש חסדו?

הנמשל: כח הדיבור ניתן לאדם כדי למלא את יעודו בעולם ולהשתמש בו לצורך תורה ותפילה, מעשים טובים ועבודת השם. ויש בני אדם, שנוטלים את הכח הגדול שניתן לו, ומשתמשים בו נגד מי שבראו, בדברי לעג וכפירה רח"ל, ובלשון הרע וברכילות.

ברגע הראשון נדמה היה לו, לאורח, שהוא חולם, הנה זימן לו הקב"ה סיוע כה מהיר, כמעט פצה את פיו לומר: "אני מסכים", אך כהרף עין חלפה מחשבה אחרת במוחו, והוא שמע את עצמו אומר: "לא אוכל להסכים להצעה, אם ה' יתברך זיכני לקיים מצוה כה חשובה מתוך מסירות נפש של ממש, לא אסכים למכור את מצותי זו בעד כל הון שבעולם.

אם כן, ניסה הזקן לשנות את הצעתו, "מכור נא לי מחצית מהמצוה שלך, ותמורת זאת מוכן אני להעניק לך מחצית מכל הכסף שברשותי. גם להצעה הזאת סירב האורח, "אינני מסכים למכור מחצית ממצוותי" אמר בפסקנות. הזקן לא התייאש, "אנא", הפציר, "מכור נא לי חלק כלשהו מהמצוה שלך, ואפילו רק מאית ממנה, אל תדאג, אשלם לך בעבור זה כאילו מכרת לי מצוה שלמה!". "לא! לא!" ענה האורח. "אינני מוכן למכור אפילו שמץ מהמצוה, בשום פנים ואופן לא אמכור, ואינני חפץ לשמוע עוד את הצעותיך".

בוזה הרגע קרב אליו הזקן ועל פניו חיוך. "דע לך", כך אמר, כי אני הוא אליהו הנביא, מן השמים נשלחתי להעמידך בנסיון, ואתה, לא רק שוכית לקיים מצוה כה חשובה, אלא עמדת בנסיון בשלימות, וסירבת למכור אפילו חלקיק קטן ממצותך. האורח נעץ בוקן הניצב לפניו עיניים משתוממות, אך הזקן המשיך בדבריו: הודות למצוה שקיימת, ובזכות זה שעמדת בנסיון, תוכל לבחור לך אחד משלושת הדברים הללו: אריכות ימים לך ולאשתך, עושר והצלחה מרובים, או שמה ברצונך בבן, שיהיה צדיק וקדוש. בלי להסס השיב האיש בוחר אני בבן זכר, עד היום לא זכינו אשתי ואני להיפקד בבנים, ומה בצע לנו באריכות ימים או בעושר כשאין לנו בנים?.

והזקן הלא הוא אליהו הנביא אמר: ובכן, בעזר ה' יולד לכם בן צדיק וקדוש, אשר יאיר את העולם בתורתו וביראתו, אולם הדבר יתקיים בתנאי אחד: עליך ועל אשתך להיות נעים ונדים בגלות כל ימי חייכם. לאחר שנמלך האיש באשתו הסכימו שניהם לקבל את עול הגלות.

לא ארכו הימים ובן נולד ליהודי ולאשתו, שמו של הבן נקרא "מנחם", לאמר: זה ינחמנו, ואותו מנחם אינו אלא הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זיע"א שהאיר את העולם בתורתו ובצדקותו.

צִין אָדָם לַחֲבֵרוֹ

עצה להימנע מכעס

הרה"ק מוגסטינין זיע"א היה נוהג, שאם קרה והיה לו שום כעס על יהודי מישראל, לא היה פונה אליו באותו היום, אלא היה ממתין עד למחרת ואומר לו: "אתמול היה בלבי הקפדה עליך".

הידבק במידותיו של הקב"ה

שאלו את הגה"ק רבי שמואל סלנט זיע"א למה אין הוא קובע לו "שעות קבלה" קבועות שבהן יענה לפונים אליו? השיב רבה של ירושלים: יהודי צריך לדבוק במידותיו של הקב"ה, אנו אומרים בברכת המזון: "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום ובכל עת ובכל שעה" בלי שעות קבלה.

הקרבת קרבן מנחה בימינו

פעם נקלע הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זיע"א לשוק ביערוסלב, והיה מהלך בין העגלונים ובודק את טיב הקש והתבן שבאוצרם. עבר על פניו ידידו הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זיע"א ושאלו: רבי, מה מעשיו בשוק של העגלונים? אמר לו רבי משה לייב: עזוב את ה"רבי" שלי ואת ה"רבי" שלך, ובוא עמי ונישא חבילת קש לביתה של אלמנה ענייה שאין לה מצע של קש להשכיב עליו את גופה השבור. וילכו שניהם יחדיו הני שני צדיקים קדושי עליון, וישאו את הקש בכתפיהם, וכל העם רואים וזוים ומפנים להם מקום. בדרך הילוכם אמר

רבי משה לייב: אילו היה בית המקדש קיים היינו מביאים עולות ונסכים, עתה אנו מביאים קש, ומעלה עלינו הכתוב כאילו קיימנוהו עם כל הכוונות של הקרבת קרבן מנחה.

מידת הוותרנות

משפחתו של הגה"ק רבי אליהו לאפיאן זיע"א גדלה, והיה צורך לעבור לדירה גדולה יותר. באותו זמן קשה מאד היה להשיג דירות, ורק לאחר יגיעה רבה עלה בידם סוף כל סוף למצוא דירה מתאימה במחיר לא גבוה. שכרו עגלון והטעינו את כל הרהיטים והמטלטלים על העגלה שתעבירם לדירתם החדשה. בהגיעם לפתח הדירה החדשה, פנה אל רבי אליהו, שנראה מותש, אדם ואמר לו: דע לך ר' אליהו, את בתי אני עומד להכניס לחופה, חיפשתי דירה בכל העיר ולא מצאתי דירה אחרת אלא את זו בלבד. והנה באת אתה והקדמת אותי. דע לך, אם אתה נכנס לדירה, אצטרך לעכב את החתונה. בני הבית ששמעו את הדברים, החלו לטעון על עזותו, משפחה מרובת ילדים מצאה לה דירה, גמרו וסיכמו עם המשכיר, מה לו כי ילין עלינו? אך רבי אליהו שמע את הדין והדברים, ולאחר דקות מספר הפר את שתיקתו, פנה לעגלון וציווה עליו: בבקשה, לא לפרק את המטענים, עליך להסיענו חזרה לדירתנו הישנה.

הַיְלּוּלָא דְצַדִּיקָא

שבת קודש ד' מרחשוון הרה"ק רבי קלונימוס קלמיש מפיאסעצנא הי"ד ב"ר אלימלך (חובת התלמידים – תש"ד)

יום שני ו' מרחשוון

הרה"ק רבי שלמה דוד יהושע הי"ד מסלונים ב"ר אברהם (תש"ד)

יום שלישי ז' מרחשוון

הרה"ק רבי שמעון אשכנזי אב"ד דאבראמיל ב"ר אברהם (נחלת שמעון – תלמיד ה"חווה" – תקס"ד)

הרה"ק רבי יהודה צבי אייכנשטיין מראזאלא ב"ר משה מסאמבור (תר"ח) הרה"ק רבי נתן דוד משידלאבצי ב"ר ירחמיאל (תרכ"ו)

יום רביעי ח' מרחשוון

הרה"ק רבי דוד מיאגליניצא ב"ר נתן (תקנ"א)

הרה"ק רבי מרדכי טווערסקי מסקווירא ב"ר דוד (תר"פ)

יום חמישי ט' מרחשוון

רבי אשר בן יחיאל (הרא"ש – ה"א פ"ח) הרה"ק רבי אברהם משה ב"ר צבי מפשעווארסק (תקנ"ג)

הרה"ק רבי יוסף הלוי אונברג אב"ד קאזיווע (חתן העט"צ – תרי"ד)

הרה"ק רבי שמואל טייטלבוים מגורליץ ב"ר אלעזר ניסן (תרמ"ט)

יום שישי י' מרחשוון

גד בן יעקב משבטי יה (ב' אלפים – שכ"א) הרה"ק רבי אריה לייב אויערבאך מסטאניסלוב ב"ר מרדכי (תקי')

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מַצוֹנָה הַלְכוּת

מאת הרה"ג נחמיהל הכהן רבינוביץ שליט"א
מ"ס "גם אני אדוך" רמזים יופי הדר"ס על המצוות.

קפנדריא בבית הכנסת (ב)

- א) הנכנס לבית הכנסת להתפלל בפתח הראשון, מצוה שיצא אחרי התפילה בפתח השני. (שו"ע או"ח סימן קנ"א סעיף ה', ובמשנה ברורה שם ס"ק כ"א)
- ב) גם לדבר מצוה מסתבר שאסור לעשות קפנדריא לבית הכנסת. (ביאור הלכה שם בד"ה לקצר דרכו)
- ג) גם לבית המדרש אסור לעשות קפנדריא. (ערוך השלחן שם סעיף ח')
- ד) לעבור דרך חצר בית הכנסת כדי לקצר את הדרך, מותר. (שם)